

سازه گرایی؛ دیدگاهی برای امروز

گفت و گو با دکتر سعید معیدفر

○ مریم پایی

اشاره:
«تأملی در مسائل اجتماعی» کتابی است که توسط دکتر سعید معیدفر، عضو هیأت علمی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران به فارسی ترجمه شده و به زودی به بازار خواهد آمد. نویسنده کتاب قصد دارد راههای شناخت مخاطبان و برقرار کردن ارتباط با آنها را به سیاستگذاران فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی نشان دهد تا متناسب با واقعیتهای اجتماعی برای جامعه برنامه‌ریزی کنند. دکتر معیدفر مترجم کتاب معتقد است، این کتاب متن خوبی برای تدریس «بررسی مسائل اجتماعی ایران» در دانشگاههاست که در حال حاضر منابع بسیار محدودی برای این درس وجود دارد. با وی در مورد این کتاب گفت و گو کرده‌ایم.

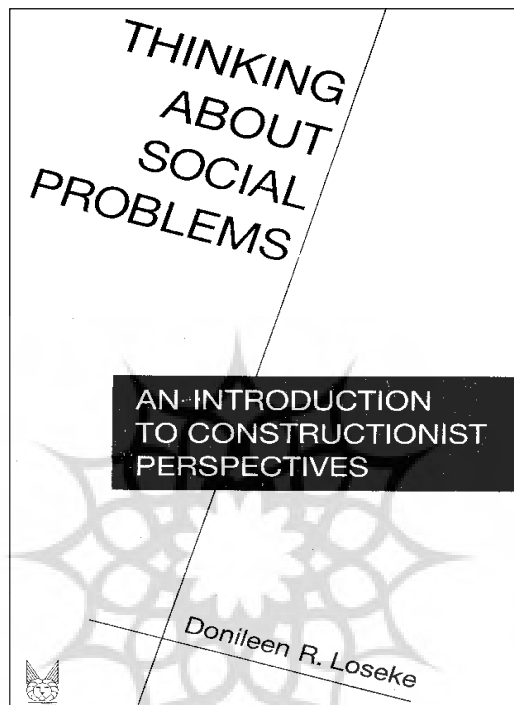
****

کتاب تأملی در مسائل اجتماعی، جامعه را از چه رویکردی مورد تحلیل قرار می‌دهد؟ این کتاب بیشتر به نظریاتی که در مورد مسائل اجتماعی وجود دارند پرداخته و ضمن رویکرد نظری به مسائل اجتماعی، نمونه‌هایی از مسائل جامعه آمریکا را نیز ارائه می‌کند اما ویژگی مهم کتاب، نه از بابت مسائل اجتماعی است که نویسنده موردتوجه قرار داده، بلکه از جهت رویکرد نظری به مسائل اجتماعی است.

باتوجه به اینکه نویسنده کتاب یک جامعه‌شناس امریکایی است، آیا می‌توان موضوعات مطرح شده در کتاب را به جامعه ایران نیز مرتبط دانست؟

مسائل اجتماعی که در این کتاب مورد تحلیل قرار می‌گیرد شباهتهایی با مسائل جامعه ما نیز دارد. این کتاب یکی از مهم‌ترین رویکردهای جدید به مسأله اجتماعی را مطرح کرده که دیدگاه سازه‌گرایانه

social construction perspective است. معمولاً مشکلی که برای ترجمه کتابهای اروپایی و امریکایی وجود دارد این است که بعضی مسائل آنها مانند تبعیض نژادی یا ستیزهای بین نژادی ارتباطی با جامعه ما نداشته باشند و به این دلیل تنها فصلهایی از کتابها که قابل استفاده باشند ترجمه می‌شوند اما کتاب تأملی در مسائل اجتماعی، عمدتاً نحوه نگاه و تحلیل مسائل اجتماعی را به بحث گذاشته و از این جهت کل کتاب قابل ترجمه است.

شما در کتاب قبلی تان که با عنوان «جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی معاصر در ایران» تألیف کرده‌اید، به طرح نظریه ساختارگرایی پرداخته‌اید. مباحث این کتاب با کتاب پیشین شما چه تفاوتی دارد؟ به عبارت دیگر تفاوت ساختارگرایی با سازه‌گرایی در چیست؟

کتاب جدید از بعد نظری مکمل کتاب قبلی است و به نحوی دیدگاههای پست مدرنیستی نسبت به مسائل اجتماعی را مورد تأکید قرار می‌دهد.

در نگاه ساختارگرایانه، مسأله اجتماعی مستقل از ذهنیت عاملان اجتماعی است و بیشتر با بروز اشکال در ساختهای اجتماعی ارتباط دارد. دیدگاه سازه‌گرایانه معتقد است که مسأله اجتماعی مشکلی است که در ذهنیت اجتماعی به وجود می‌آید. البته ممکن است شرایط عینی مثل شرایط ساختاری هم در ایجاد آن مسئله دخیل باشند اما چه بسا شرایط ساختاری مشکل‌داری که در ذهنیت اجتماعی فاقد اهمیت است یا شرایط کمتر مشکل‌داری که ذهنیت اجتماعی به آن توجه می‌کند و آن را به صورت یک شرایط بحرانی و جدی قلمداد می‌کند. ما در گذشته موارد زیادی از این مشکلات داشتیم که به دلیل آنکه ذهنیت اجتماعی در ارتباط با مشکلات شکل نمی‌گرفته هیچ وقت در مورد آنها احساس

مشکل نمی‌کردیم یا کمتر این احساس به وجود می‌آمد مثل فقر. ولی امروز بسیاری از اینها را در ذهنیت اجتماعی آورده‌ایم و به همین دلیل حائز اهمیت شده‌اند. بنابراین در دیدگاه ساختارگرایانه، آنچه موضوع را مهم می‌کند، اهمیت آن در ذهن مردم است. در این دیدگاه، مسأله اجتماعی امری یا پدیده مشکلی‌زایی است که مشکل‌زایی آن شایع بوده و در عین حال در ذهنیت اجتماعی قابل حل باشد. ویژگی دیگر دیدگاه این است که می‌گوید ممکن است در جامعه گرفتارهای زیادی وجود داشته باشند که تلویحاً به همه آنها مشکل بگوییم، به دلیل محدودیت زمان و امکانات باید از میان مشکلات موجود اولویت‌بندی کنیم. من به این دلیل کتاب تأملی در مسائل اجتماعی را برای ترجمه انتخاب کردم که نقد مسائل اجتماعی است و به ما کمک می‌کند تا از میان مشکلات وسیع جامعه خودمان دست به انتخاب بزنیم و تعداد محدودی را به عنوان مسأله اجتماعی معرفی کنیم.

آیا در مراحل چاپ و انتشار کتاب تان با مشکل خاصی مواجه شده‌اید؟

متأسفانه سیستم توزیع در کشور ما بلوکه شده و در حالی که چند هزار ناشر در کشور وجود دارد فقط تعداد معدودی از ناشران بزرگ می‌توانند در سیستم توزیع وارد شوند و این مسأله موجب می‌شود تا مؤلف، کتاب خود را در نوبت کارهای یک انتشارات بزرگ بخواهاند. به نظر من با توجه به اینکه بسیاری از اساتید در تألیف کتابهایشان با این مشکل مواجه هستند و معمولاً مجبور می‌شوند برای چاپ کتابها خواسته‌های ناشر را مدنظر قرار داده و امکان انتخاب دیگری هم نداشته باشند، وزارت ارشاد یا نهادهای مرتبط باید برای حل این مشکل اقدام کنند.

**-Thinking About Social Problems;
An Introduction to Constructionist
Perspectives**

**- Donileen R. Loseke
- New York: Aldine De Gruyter
- 1999**